

KARACADAĞ

DIYARBAKIR HALKEVİ DERGİSİ

EYLÜL—BİRİNCİTEŞİRİN

CİLT 6 — 1943

SAYI: 65 - 66

Yirmi yaşına basan Cumhuriyet

29/Birinciteşirin/1923 te doğan çocuklar bugün yirmi yaşına girdiler. O günün ana kucağına atılan çocukları bugün Türk yurdunun sınırlarını bekleyen çelik ordusunda kahraman birer Vatan bekçisidirler.

Ana ve babalarından, kahramanlıklar yaratan atalarından süzüle süzüle damarlarında yurt sevgisi, yiğitlik ve cihangirlik duygularıyla koşan halis Türk kanı onları Anadolu'nun tarih yaratan evlâtları haline getirdi.

Bugün yirmi yaşına basan aziz Türk Cumhuriyeti, yine yirmi yaşına basan kahraman Türk evlâtlarının ellerine teslim ederken büyük AT A'nın Türk gençlerine hitabesindeki ölmez sözlerinin tam manasiyle yerine gelmiş olduğunu kabul edebiliriz.

Cumhuriyetin yirmi yaşındaki evlâtlarının vatan sevgisi, temiz ahlâk ve karakteri, çalışkanlığı istikbal için ümit vericidir. Kahramanlık, büyüklük ve Türklüğün şaheser bir sembolü halinde A T A T Ü R K bu gençliğin hatıralarındadır.

Yine vatan sevgisi, yiğitlik, temiz ahlâk, karakter ve çalışkanlığın en büyük örneği olan gözbebeğimiz Milli Şefimiz İsmet İnönü bugünkü gençliden gözleri önündedir. Bu bahtıyarlık dünyanın hiçbir tarafındaki gençlere nasib olmamıştır. Tarih boyunca büyük insanlar, cihangirler, ilim adamları yetiştiren, her gittiği yerde medeniyet, ihsanlık, ahlâk ve fazilet götüren Türk soyu bugün ırkının en büyük evlâtlarını arka arkaya bütün dünyanın gözü önüne çıkarmıştır. Bir Atatürk, bir İnönü asırların değil, uzun tarih devirlerinin bile yetiştiremeyeceği eşsiz kahramanlardır. Türk milleti ne kadar övünse azdır. Aziz Milli Şef İsmet İnönü daha iki hafta evvel Diyarbakırımızı şereflendirdi, şenlendirdiler. Bayram günlerine rastlayan bu büyük gezi vatandaşların bayramını katmerlendirdi. Hepimiz O'nun temiz ve asil bakışlı gözlerinden nur ve feyiz aldık. Hepimiz O'nun dinç ve erkek sesinden kuvvek aldık. Hepimiz O'nun ellertni öperek yeni bir aleme doğmuş gibi olduk.

Bugün İnönü en taze hatırasıyla kalplerimizde dolaşan halis Türk kanımızda, bugün İnönü asil, mert ve dinç yürüyüşü, nurlu bakışlarıyla gözlerimizdedir.

— Günaydın arkadaşlar, diye arslan gibi kükreyen sesi hâlâ kulaklarımızdadır.

Cumhuriyet Türk yurduna istiklâl, Türk milletine refah ve saadet getirdi. Bugün bu sayede bütün dünya milletleri içinde en yüksek itibara malik olarak yaşıyoruz. Türk maarifi gençliğin muasır medeniyet seviyesine yükselmesini hedef almıştır.

Köglünün yükselmesi, sağlamlığı, bilerek ve anlayarak toprağıyla uğraşması Cumhuriyet hükümetinin bellibaşlı mevzularıdır.

Tren hatlarımız saltanat devrinin asırlarla aşamadığı dağları, geçemediği nehirleri birçok yerlerde aşmış ve geçmiştir.

Dünyanın kan ve ateş içinde binbir felâket ve ızdırapla kıvrandığı son yıllarda vatanın emniyet ve selâmeti temin edilmiştir. Kahraman Türk ordusu bütün kudret ve azametiyle vatan sınırlarını beklemektedir.

Milletin refahı, saadeti ve istiklâli için gözbebeğimiz İsmet İnönü ve arkadaşları gece gündüz çalışıp didinmektedirler. Millî Şefi bugün Kars'ta, yarın Erzurum'da, bir başka gün de Diyarbakırda, Malatya'da, Adana'da mütemadî faaliyet içinde halk arasında ve halkla beraber görüyoruz. Vatandaş, hükümet ve devlet reisinin bu kadar koynaşmış, sevişmiş ve birbirine kenetlenmiş olduğunu tarih kaydetmemiştir.

Cumhuriyetin büyük kurucusu Atatürk'ün aziz ve ölmez hatırasını anarak emanetini daima yükseltmeğe çalışmak için herşeyi yapacağımıza söz veriyoruz.

Asil simasıyla gözlerimiz önünde Türklüğün asalet, kahramanlık ve ahlâk timsali olarak yükselen Millî Şefimiz İnönü'ye büyük sevgi ve bağlıklarımızı sunuyoruz.

Türk Cumhuriyetinin omuzlarımıza yüklediği vatan vazifelerini en güzel ve en iyi şekilde başarmak isteğiyle çalışıyoruz.

Türk Milleti; Yirminci Cumhuriyet bayramın kutlu olsun;

Büyük Atatürk, Ruhun şad olsun;

Aziz Millî Şef İnönü. Her zaman, her yerde ve her türlü şartlar içinde emirlerine hazırız. Senin ardında ve senin yolundayız... İnönü; Sen sağ ol, var ol..

HALKEVİ REİSİ

Dr. BEDRİ NOYAN

MİLLÎ ŞEF'İN HAYATI

25 Eylül 1884 İzmirde doğdu. Sivas-a Askerî Rüştiyeye girdi. On bir yaşında İstanbul Halıcıoğlu Topçu İdadisine yazıldı. 1900 senesinde Topçu Hakbiye Mektebine girdi. 1907 da erkânıharp (kurmay) yüzbaşısı olarak mektebi bitirdi. 1908 de kolağası oldu.

1909 da 4. ü Ordu Erkânıharbiyesine, 1910 da Yemen Kuvayı mürettebe Erkânıharbiyesine tayin edilerek Yemen'e gönderildi. Sonradan Yemen Kuvayı Umumiyesi Erkânı Harbiye Reisi oldu. Balkan harbi sonunda Bulgar murahhaslarıyla sulh müzakeresi hey'etine askerî müşavir oldu. 1914 te Kaymakam (Yarbay)'lığa terfi etti. 1915 te İkinci Ordu Erkânı Harbiye Reisliğine tayin edildi. 1915 te Miralay (Albay)lığa terfi etti. 1916 da Dördüncü Kolordu Kumandanlığına, yine aynı yılda Yirminci Kolordu Kumandanlıkları yaptı. 1918 de Harbiye Nezareti müsteşarlığına tayin olundu. Bu vazifelerini başarılarla yapmakta iken muhtelif yabancı devlet imparatorlarından nişan ve madalyelerle taltif edildi.

Kurtuluş savaşı başlayınca O'nu (Genel Kurmay) Erkânı Harbeyei Umumiyenin başında ve sonra da Garp Cephesi Kumandanı olarak görüyoruz.

Büyük İ n ö n ü, o zaman Millet in makûs taliini y e n e n i n s a n oldu. Savaş meydanlarında kahramanlık ve yüksek askerî bilgisini gösteren büyük İ n ö n ü, Sevr muahedesini ortadan kaldırarak, L o z a n S u l h M u a h e d e s i n i imzalayarak yüksek siyasal bilgisini de bütün dünyaya gösterdi.

30 Birinciteşrin 1923 te Hariciye Vekili ve İcra Vekilleri Heyeti Reisi oldu. On beş sene müddetle Başvekillik yaptı.

10 İkinciteşrin 1938 de E B E D İ Ş E F'in bir Türklük sembolü olarak gönüllerimize yerleşip dünyadan göçmeleri üzerine 11 İkinciteşrin 1938 günü Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin tam ittîfakıyla CUMHUR REİSİ seçildiler.

Büyük Şefler Diyarbakırımızda

ATATÜRK 'Diyarbakır'da:

Ebedî Şefimiz Atatürk 15 İkincikânun 1937'de Diyarbakırımızı sereflendirmişlerdi. Beraberlerinde birçok meb'uslar vardı. Diyarbakır - İrak - İran hudutlarına uzanacak olan demiryolunun temelatma törenine katılmak üzere o zamanki Nafia Vekili Sayın B. Ali Çetinkaya tarafından davet olunmuş Sivas, Malatya, Diyarbakır meb'usları ve Türkiye Büyük Millet Meclisinden bazı zevat gelmişlerdi.

Atatürk'ümüz bu tarihten yirmi yıl evveleri de yine vazife ile Diyarbakırımızda bulunmuşlardı. 1937'de teşriflerinde Ebedî Şef Halkevimizde duygularını şu sözlerle belirtmişlerdi.

"Yirmi sene sonra tekrar Diyarbakırda bulunuyorum. Dünyanın en güzel ve en modern bir binası içinde, modern nefis bir musiki dinliyerek..

Beşeriyetin medenî bir halkı huzurunda, bu halkın evinde..

Duyduğum zevk ve saadetin ne kadar büyük olduğunu elbette takdir edersiniz. Bunu kaydetmekle bahtiyarım.."

MİLLÎ ŞEF Diyarbakır'da:

Aziz Millî Şefimiz büyük harpte ve Cumhuriyet senelerinde bir çok defalar Diyarbakır sereflendirmişlerdir.

İkinci ordu erkânı harbiyye reisi sıfatıyla 1332 yılı Nisan ayı sonlarında Diyarbakır ilk defa teşrif etmişlerdir. Bundan sonra muhtelif vazifelerle bir çok seyahat daha yapmışlar ve Diyarbakır'a uğramışlardır.

Cumhuriyet yılları içinde 1 Birinci Teşrin 1932 de beraberlerinde merhum başvekil Dr. Refik Şaydam olduğu halde (O zaman Millî Şef başvekil ve Dr. Refik Şaydam Sıhhat ve İctimaî Muavenet vekili idiler).

1 Temmuz 1935 te Beraberlerinde o zamanki hariciye vekili Dr. Tefvik Rüştü Aras

olduğu halde Diyarbakır teşrif büyürmüşlerdir.

29 Birinci Kânun 1939 da Cumhuriyet Reisimiz Millî Şefimiz İnönü'yü yine Diyarbakırımızda, aramızda ve canımızda bulduk.

Bundan sonra 3 Şubat 1941 pazartesi günü akşamı Diyarbakırımızı tekrar sereflendiren sayın Cumhuriyet reisimiz 4 Şubat 1941 de şehrimizde tetkiklerde bulunmuşlardır.

Bundan evvelki gezilerinden sonra nihayet bir kaç hafta evvel, gözbebeğimiz aziz Millî Şefimiz 3 Birinci Teşrin 1943 günü tekrar Diyarbakır sereflendirdiler. Ramazan bayramı günleri içine rastlayan bu teşrif bütün memleketi büsbütün şenlik ve sevinçe boğdu.

G a z i

— Akrostiş —

Gördüm onun kükremiş bir arslan başında,
Açık mavi gözünde özledim Akdenizi.
Zafer yolları varken ardında dizi dizi,
İstiklâli ülkenin silâh çatmış kaşında.

Dr. Bedri NOYAN

İ smet İ nönü

— Akrostiş —

İrfan denilen nur O'nun ateşli gözünde
Sonsuz bir asalet dolu aksaçlı yüzünde,
Millet diye, Türklük diye çırpınmada her dem,
Esmekte bütün Türklüğün ahlâkı sözünde.
Türk Yurdunu İsmet diye öğrendi bir âlem..

İnsanlığın en az yetişen bir başısın sen!
Nurlar saçan elmas gibi cevher taşısın sen!,
Önder diye dahileri bir bir yaratır yurt,
Nurlarda yatan öz Ata'nın çağdaşısın sen!
Üstünde bugün yurdumun halâ yüce Bozkurt..

3 / 10 / 943

Dr. Bedri NOYAN

İNÖNÜ YURDU GEZİYOR

Sevgili Cumhur reisimiz İsmet İnönü durub dinlenmek bilmiyen büyük şef yine yurt gezisine çıktı.

Türk Vatandaşı Onu her zaman araş.n-da sapsağlam ve neşeli gördükçe daha büyük bir azimle çalışıyor. Erzincan zelzelesinde felâkete uğrayan halka koşub onu bagrına basan şefkatli reis, aynı felâketlere uğrayan yurt köşelerinde köy köy, ev ev doladı.

Bugün alevler, bombalar, top sesleri içinde binbir acı çeken dünya milletleri arasında bizi bu günki refah ve saadetimize kavuşturan, harp felâketinden uzak tutan yine onun dehâsındır.

Millî Şef son gezilerinde Erzurumda, Kars'ta, Diyarbakırda ve diğer ugradıkları yerlerde de halkla yakından temas etmiş ve sözler söylemiştir.

Aziz Şefin bu sözlerini aşağıda sunuyorum.

Millî Şefin Erzurum halkına hitabesi :

Aziz Erzurumlular !

Birçok gündür içinizde ve etrafınızda dolaşıyorum. Çalışıyorum. Gördüklerimden çok memnun oldum. Erzurum yurdun büyük bir merkezi olmanın esaslı vasıflarını kazanmaya başlamıştır. Cumhuriyet şark vilâyetle içindeki merkezleri arasında, Erzurum'un da kalkınması için hususi ilgi göstermiş, çok emek vermiştir.

Ve emeklerin parlak neticelere varacağını şimdiden görmek, kavramak mümkün oluyor Erzurum bölgesinin temelli bir medeniyet alanı olması bizim için kıymetli konudur. Halkın kadın, erkek gösterdiği çalışma ve lâyık olma vasıfları, harcanan her emegi severek

göze aldırıyor. Erzurum kadınlarının inkılabçı, ve medeniyetçi yeni Türk cemiyetinde iyi ve ileri mevkileri olacaktır. Zaten bütün ilerleme ve yükselme hamlelerimizde kadınlarımıza birinci vazifeyi vermeden ve onlardan birinci derecede istidad ve gayret görmeden netice alamayız. Erzurum içtimai ve medeni yeni Türk cemiyetinin güzel bir örneğini hazırlıyor.

Erzurumlular !

Sizlere çok teşekkür ederim. Cumhuriyet hükümetlerinin Erzurum ile ilgileri artacak, devam edecektir. Kaç gündür bana vazifeleri arasında iyi yardımlar yapan sivil ve asker, bütün vazife sahibi arkadaşlara da teşekkür ederim.

Erzurumlular, yakında tekrar görüşmek üzere esen kalın, ve bahtiyar olun sevgili vatandaşlarım.

Millî Şefin Karşılara hitabesi :

Karşılar, aziz vatandaşlarım.

Dört gündür aranızda bahtiyar günler geçiriyorum. Sizi neşeli ve işlerinizi evvelki görüşlerimden daha iyi buldum. Size sevgilerim derinleşmiş kökleşmiş olarak buradan ayrılıyorum. Kars, bütün vatanın gözünde kıymetli bir cevherdir. Heryerde vatandaşlarım sizin rahatınızla meselelerinizle yakından ilgilidirler. Gelecek günler Karş için daha geniş ve verimli olacaktır. Yakın zamana kadar Karş memleketin denizlerine ve her köşesine geniş ölçüde bağlanmış bulunacaktır. Size ve Karsta sizinle beraber samimi aile şüren memur, öğretmen subaylara teşekkürlerimi bildiririm. Hepiniz iyi çalışıyorsunuz. Tekrar görüşmek üzere şimdilik Allaha emanladık. Esen kalın aziz Karşılar !

Milli Şefin Cümüşanelilere hitabeleri :

« --- Gümüşaneli vatandaşlarım : iki gün misafiriniz kaldım. Beni bütün iyi vasıflarınızla ağırladınız. Size sivil, asker resmî vazife sahipleriyle beraber yürekten teşekkür ederim. Gümüşaneyi çok ilerlemiş buldum. Ötedenberi Vilâyet ve vilâyet merkezi olarak Gümüşane'ye çok ehemmiyet verdim, ümit bağladım. Birkaç sene aralıkla yeniden gördüğüm vakit ümitlerimin ne kadar temelli ve haklı olduğu bir daha gözlerimde canlandı. Gümüşane, Cumhuriyetin şirin ve güzel bir kızı olacaktır. Buranın meselelerini alıcı göziyle yakından ilgilenerak takibedeceğiz. Buradaki vatandaşlarımın sebatları, çalışkan, zeki ve ileri vasıfları kendilerine güzel bir yuva ile vatanı mamur ve kuvvetli bir merkez kazandıracaktır. Sizden çok sevgilerle ayrılıyorum. Esen kalın sevgili vatandaşlar».

Milli Şefimizin Trabzonlulara hitabesi :

« --- Trabzonlular, sevgili vatandaşlarım,
Şizi görmekten bahtiyar oldum. Her yerde asil halkımızın canlı ve sıcak ilgisi, çalışkanlıkta ve içtimaî alandaki ilerlemeler ümitlerimi arttırdı, kuvvetlendirdi. Cumhuriyet Trabzon'a güzel eserlerini vermekten zevk duymuştur. Tasavvurda ve tatbikatta olan eserleri ise da-

ha ehemmiyetli ve daha göz alıcı olacaktır. Trabzon'un mamur vatanı yeri parlak olmasını özlüyoruz. Hayatta ve okullarda gördüğüm yeni nesiller ümidimize hak verecek sağlamlıktadırlar. İleri inkılapçı yeni cemiyeti kurmakta kız ve erkek evlâtlarımıza çok güveniyoruz. Halkevlerinin çalışmalarında özel ve güzel bir örnek olmasını isterim. Kadın erkek Trabzonlu vatandaşlarıma bana iyi haberler ve selamlar getiren kazalara, sivil ve askerî bütün resmî vazife sahiplerine yürekten teşekkürlerimi sunuyorum.

Milli Şefin Adanalılara hitabesi :

« --- Adanalılar, sevgili vatandaşlarım,

İki gündür, köylerinizi, merkezinizi dolaşıyorum. Her yerde işlerinizi hususiyle okullarınızı görmeğe çalıştım. Size doymadan ayrılıyorum. Çalışmalardan umumi olarak memnun oldum. Sivil ve asker vazife sahiplerine teşekkür ederim. Adana, vatanımızın temel direklerinden biri olan Adana, bütün milletin dikkatli gözleri önünde canlı, heybetli bir varlık olarak ilerliyor, yükseliyor. Türk milletinin yüreğinde Adananın derin ve geniş yeri vardır. Adananın köyleri ve merkezi ile ilerlemesi bütün milletin ortak bahtiyarlığıdır. Size selâmlarımı söylüyorum. Yakında tekrar görüşmek üzere esen kalın sevgili vatandaşlarım.

Millî Şef Diyarbakır'da

(3 B. Teşrin 1943 - 4 B. Teşrin 1943)

2 Birinci Teşrin 1943 cumartesi günü akşamı saat 21,30 da Diyarbakır istasyonuna gelen büyük Millî Şefimiz vaktin geç olması dolayısıyla hususi vagonlarında istirahat buyurmuşlardır. Kendilerini karşılamaya giden sayın birinci umumî müfettişimiz Avni Doğan, Vali

Millî Şef Halkevimizde

Cevat Ökmen, General Cevat Yalım ve belediye reisi Nazım Önen'i huzurlarına kabul buyurmuşlardır.

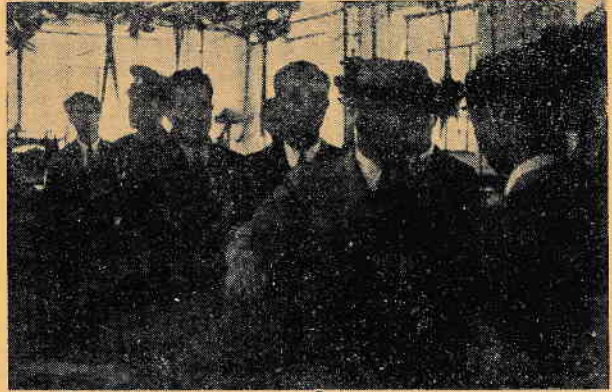

Millî Şef Sanat Okulunda, Sanat Okulu Müdürü Remzi Sert ve Halkevi Reisimiz Doktor Bedri Noyan ile birlikte

Ertesi sabah saat 10,30 da istasyon ve yolları dolduran Diyarbakırlıların arasından sevinç tezahürleri ve alkışlar ile geçerek maiy-

yetlerindeki zevat ile birlikte birinci umumî müfettişlik dairesine gelmişlerdir.

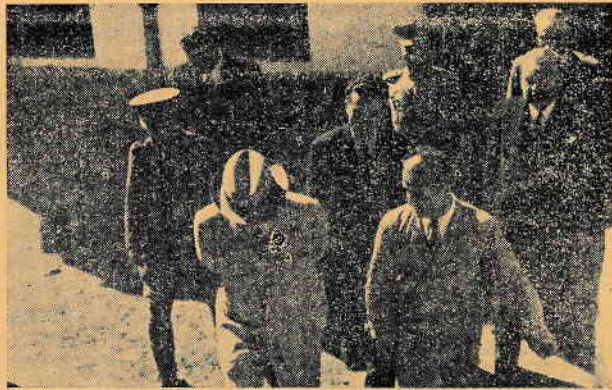
Burada bir müddet istirahat buyurduktan sonra birinci umumî müfettişlik, vilâyet erkânı, Halkevi, belediye mensubları, diğer te-

Millî Şef Sayın Birinci U. Müfettişimiz Avni Doğan ile Sanat Okulunda

şekküller namına gelenleri huzurlarına kabul buyurmuşlardır.

Herkeseye ayrı iltifatlarda bulunan Millî Şefin güler yüzü, asil siması ve canlılığı

Millî Şef Erkek Sanat Okulunda atölyelerin birisini tetkikten çıkarırken

salonda çok samimi ve içten gelen bir neşe uyandırıyor. Millî Şefe karşı duyulan büyük sevgi ve saygı herkesin halinden anlaşılıyordu.

Kabul resminden sonra Millî Şef ve beraberlerindeki zevat şehri doluşarak Atatürk köş-

küne gitmişler. Orada belediye reisimiz ile şehir ve belediye işleri üzerinde görüşler tekrar birinci umumî müfettişlik dairesine dönerek öğle yemeklerini yemişler, bir müddet

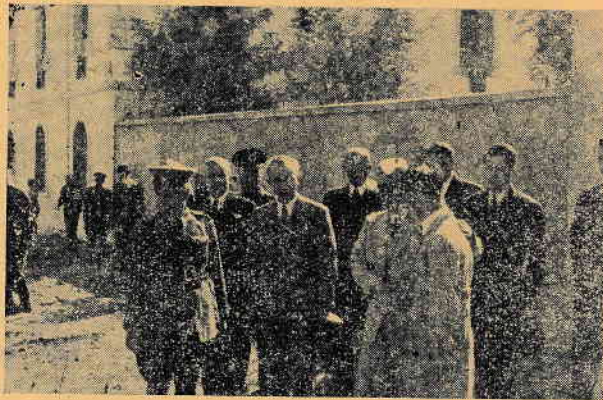

Millî Şef Sanat Okulunda atölyeleri gezerlerken

istrahat buyurduktan sonra sayın birinci umumî müfettiş Avni Doğan'la birlikte saatlerce çalışmalar, bölgenin mühim iş konuları üzerinde durmuşlardır.

Millî Şef Halkevimizde

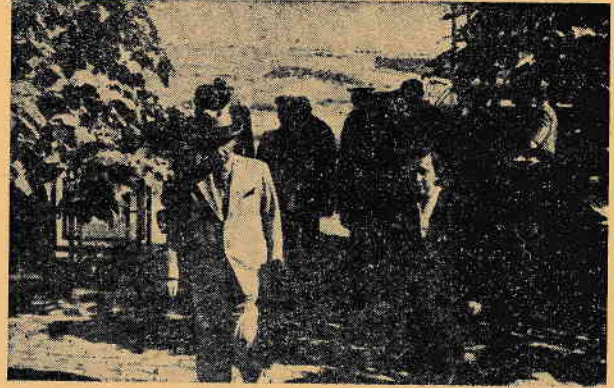
Akşam saat 17,30 da Halkevimizi şerefliendirmişler büyük kütüphane, salonlar ve diğer ufak salon ve odaları gezmişler, halkevi faaliyetleri hakkında sualer sormuşlardır.

Millî Şef Erkek Sanat Okulundan ayrılırken

Halkevi reisimiz Dr. Bedri Noyan kendilerini bahçeden karşılayarak Millî Şefi gezdirmiş ve sorgularına lâzım gelen cevapları evreerek halkevimizin faaliyetini belirtmiştir. Dr. Bedri Noyan tarafından kendilerine taktim edil-

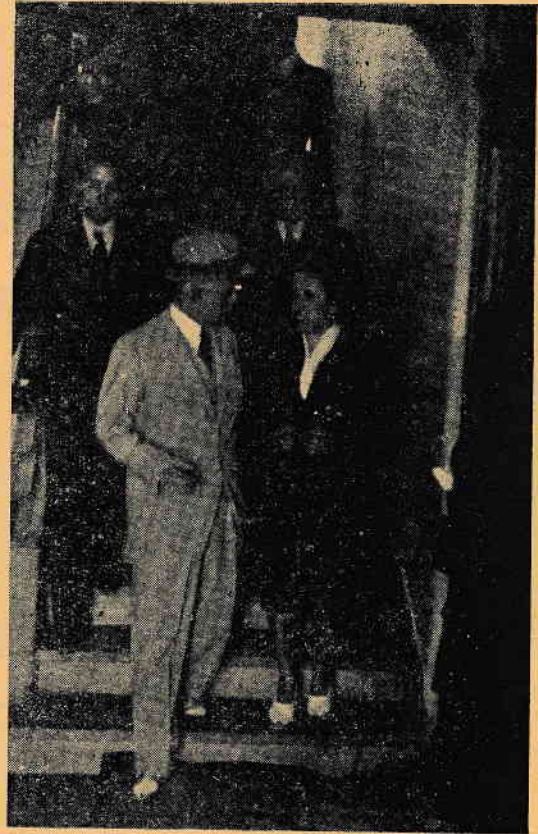
len Diyarbakır Halkevinin son neşrettiği eserleri memnuniyetle tetkik ve kabul buyurmuşlardır. Diyarbakır Halkevinin intizam ve faaliyetinden çok memnun olduklarını söyleyen

Millî Şef Kız Enstitüsüne girerlerken

Millî Şef Halkevi reisine teşekkür etmişlerdir.

Halkevimizden ayrılan Millî Şef Ordu evi-

Millî Şef Kız Enstitüsünde

ni teşrif buyurmuşlardır. Bahçede halk arasında bir müddet oturmuşlardır.

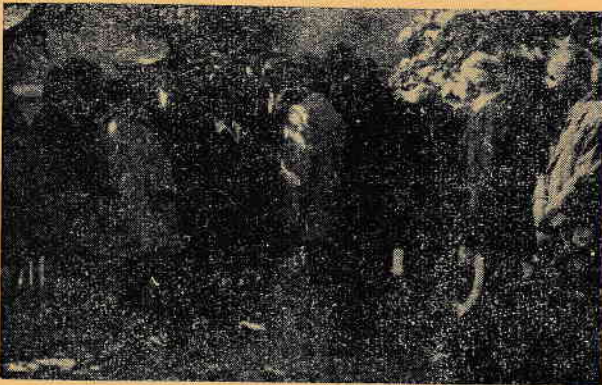
Millî Şefimiz İnönü Diyarbakırlılarla başbaşa

3 Birinci Teşrin 1943 pazar günü akşamı saat 18,30 da birinci umumî müfettişlik ikametgâhının büyük salonunda Diyarbakırımızın müfettişlik, vilâyet erkânından bazıları ile, Askeri komutanlar ve subaylar, Belediye reisi,

Millî Şef Kız Enstitüsünde talebe ile konuşurlarken

Halkı ve sair teşekküller rüesası ile Diyarbakırın muhtelif meslek erbabından en tanınmış zevatı aileleri ile birlikte salonu doldurmuşlar. Herkes aynı heyecan ve sabırsızlık içinde aziz Millî Şefi bekliyor. Sayın Bayan Münire Doğan'ın salonları tanzimde gösterdikleri itina ve incelik ilk nazarda belli oluyordu.

Millî Şef Kız Sanat Enstitüsünde öğretmenlere veda ederlerken

Bir an içinde bütün salonlarda yayılan bir haber bütün davetlilerin içini ferahlattı : Millî Şef gelmiş... O sırada büyük kapının merdivenlerinden güler yüzü ile ağır ağır çıkan Millî Şef, beraberlerindeki muhterem misafirleri -

miz alkışlar arasında büyük salonu sereflendirdiler.

Bu akşamki çay ziyafetine davetli olan bütün zevat ve ailelerini ayrı ayrı huzurlandırdılar.

Millî Şef Kız Enstitüsünden ayrılırken

kabul ile tanıştılar. İltifatlarda bulundular.

Bu tanışmadan sonra büyük salonda Diyarbakırlılarla görüşüp konuşmak üzere oturdu-

Millî Şef geçit resminde

lar. Bir müddet sonra diğer salonda hazırlanan büfeyi teşrif buyurdular. Sayın Bayan Münire

Dogan'ın büyük emekleri ve titiz itinası ve zevk ile hazırlanan büfe fevkalade müntazam idi.

Milli Şef burada Halkevi reisimiz Dr. Bedri Noyan ve eşi Nimet Noyan'ın yanlarına ça-

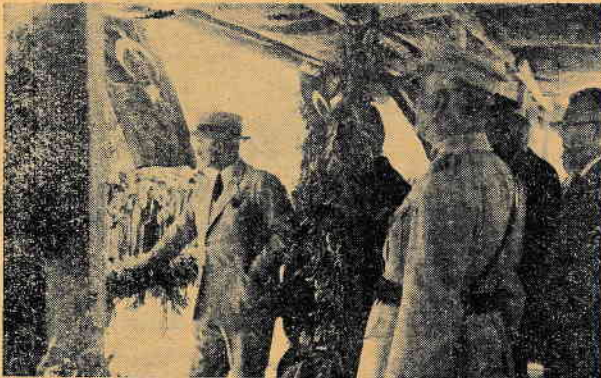

Milli Şef geçit resminde

gırdılar, Diyarbakırlı bayanlarla şehiri ilgilendiren konular üzerinde uzun uzun görüştüler ve bilhassa şehrin sâr haricinde genişletilmesini arzu ettiklerini söyleyerek bu hususta kıymetli direktifler verdiler. Şehrin temizliği ve sıhhi durumu hakkında Dr. Bedri Noyan'dan bazı izahat istediler ve dinlediler. Bu konuşmadan sonra halktan diğer guruplarla kıymetli görüşmeler yaptılar.

Çok güzel geçen bu gecenin hatıraları hepimizin kalplerinde ebediyen yaşıyacaktı.

Saat 22,30 da istirahate çekilmekği arzu eden Milli Şefimiz İsmet İnönü, Halkevi reisi-

Milli Şef geçit resminde

miz Dr. Bedri Noyan'a iltifatta bulunarak gitmek arzularını söylemişler. Dr. Bedri Noyan kendilerine cevaben :

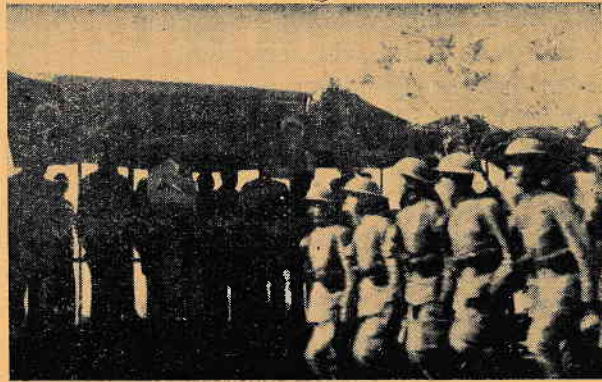
--- Aramızda bulduğunuz her saniye-

nin hayatımızın en değerli anaları olduğunu görüyorsunuz. Bunun bitmemesini isteriz. Fakat bugün çok çalıştınız, yorulduunuz. Sizin en iyi şekilde istirahat buyurmanız da bizim basitegimizdir. Demıştır. Bu cevaba karşı Milli Şefimiz :

--- Neden Boyledir ? diye sormuşlar.
Dr. Bedri Noyan :

--- bizim herşeyimizsiniz de ondan ! diye cevap vermiş ve bu konuşmadan mütehassıs olan Milli Şefimiz ile Halkevi reisimiz büyük bir sevgi ile kocaklaşmışlardır.

Milli Şef kendilerini uğurlayan sayın birinci umumî müfettiş Avni Dogan ve eşleri sayın Bayan Münire Dogan, Vali, Komutan ve diğer zevat ile selamşarak otomobillerine binmişlerdir.

Milli Şef geçit resminde

Milli Şef Diyarbakır Lisesinde

4 Birinci Teşrin 1943 Pazartesi günü :

Şabahleyin istasyondaki hususi vagonlarından alınan Milli Şefimiz, beraberlerindeki zevat, sayın birinci müfettişimiz Bay Avni Dogan, Vali Cevad Ökmen, şehrimizdeki mebuslar, halkevi reisimiz bulunduğu halde liseye şeref vermilerdir.

Bilhassa lisan dersleri okunan sınıfları geçen şef filozofi ve müteakiben ingilizce dersleri okunan sınıfları gezmişler. Her dershanede talebeye ayrı ayrı şualer sorarak umumî talebe vaziyetinden ve öğretmenlerden memnun kalmışlardır. Koridorda Lise müdürü Celil güçlü tarafından kendilerine arzedilen hususata alâka ile dinlemişler ve kayıd buyurmuşlardır.

Şaat 9,30 da liseden ayrılan Milli Şef erkek saanat okuluna gelmiş, talebenin çalışmakta olduğu bütün atölyeleri gezmiş, bir çok talebe ile görüşerek sualler sormuş, izahat almış, memnuniyet göstermişlerdir.

Milli Şef Diyarbakır istasyonunda ilerlerken

Erkek sanat okulundan ayrılan Milli Şef saat 10 da yeni şehirdeki cadde üzerine kurulan tribüne gelmişler ve caddeyi dolduran kalabalık halk kitlesi tarafından büyük sevinç, coşkunluk tezahürleriyle karşılanmış ve hararetle alkışlanmışlardır.

Tribünde Alay komutanı'nın yanlarına alarak askerinin geçişini seyretmişlerdir. Kahraman askerlerimiz Milli Şeflerinin önlerinden çelik adımlarla ecdadlarına yakışan büyük vakur ve azamette, muntazam adımlarla geçmişlerdir. Kabarıklık göğüsleri, dik başları ve Milli Şeflerine imanla dolu olarak bakan gözleriyle her er (Her zaman emirlerine hazırız) der gibi geçiyordu. Milli Şef Her kıtanın geçişinde ayrı ayrı :

--- Günaydın, Arkadaşlar ! diye sesleniyor. Bütün kıta erlerinin bir ağızdan yükselen : --- Günaydın, Arkadaşlar ! diye seslenilirdi.

Geçit resminden sonra saat 10,30 da bugün tedrişata başlamış olan kız sanat enstitüsünü teşrif buyurmuşlardır. Ayrı ayrı her dersaneyi dolayan ve talebe ile konuşan Milli Şef genç kızlarımıza hitaben, sınıflardan birinde, şöyle demişlerdir :

--- Yavrularım ! Birdahaki gelişimde sizleri bu güzel müesseseden iyi istifade etmiş ve çok şeyler öğrenmiş olarak bulmak isterim. Kendi ellerinizle yaptığınız güzel eserleri görmek isterim, İyi çalışınız, !.

Alt katta bir odada talebenin hazırladığı ufak masada Milli Şefe pasta ve limonata ikram edilmiş, bir kaç dakikalarını burada geçirdikten sonra enstitü müdresi ve öğretmenlerine veda ederek ayrılmışlardır.

Şaat Onbirde Kız sanat enstitüsünden ayrılan Milli Şefimiz İnönü hususi trenle iyle Batman istikametine hareket buyurmuşlardır. İstasyonda kendini uğurlayanlara veda etmişlerdir. Bu seyahatlerinde Cumur Reisimize sayın birinci umumî müfettiş Avni Doğan refakat etmişlerdir.

Milli Şef hususî trenlerine binerlerken

Milli Şef bu tetkiklerinden gece saat 21,30 da dönmüşler ve istasyonda Diyarbakırlılara veda ederek şehrimizden ayrılmışlardır.

Millî Şefin Diyarbakırlılara hitabı

Millî Şefimiz Batman istikâmetindeki tetkiklerinden döndükten sonra Diyarbakırlılara hitaben yazdıkları bir mektubu Belediye Reîsimize bırakmışlardır. Bu mektub 6/10/943 günü saat beşte belediye önünde binlerce vatandaşın iştirâkiyle yapılan bir törende okunmuş ve Diyarbakırlıların aziz Millî Şef İsmet İnönü'ye telgrafla minnet ve şükran, sevgi ve bağlılık duygularının bildirilmesi kararlaştırılmıştır.

Millî Şefimizin mektubları ile verilen cevabı aynen yazıyoruz.

Diyarbakırlılar, Sevgili vatandaşlarım.

Tekrar aranızda neseli günler geçirdim. Güzel Diyarbakırın yeni terakkilerini görerek sevindim. Siz zeki ve çalışkan vatandaşlarımızın ilerleyen Türkiye'de, itibarlı yerinizi tutmak için muvaffak olduklarını görmekten bahtiyar oluyorum. Diyarbakırın vatanında büyük bir medeniyet merkezi olmak kıymetli emellerimizden biridir. Size selamlarımı ve sevgilerimi söyleyerek ayrılıyorum.

Esen kalın vatandaşlarım.

İsmet İnönü

4/10/943.

Millî Şef İsmet İnönü Cumhuriyet Reisi

Tarihin şerefli Türk neslinin en büyük evlâdı olan siz babamızın haklarında gösterdikleri sevgi ve iltifatı büyük bir tezahürat ve sürekli alkışlarla candan minnet ve şükranla karşılayan Diyarbakır halkının size karşı olan bağlıklarının essiz olduğunu, işaret buyurduğunuz her hangi bir hedefe tek mil mal ve hayat bahasına olsun bir kitle halinde tek bir insan gibi gitmekte asla ve asla ufak bir tereddüd ve şüphe göstermeyeceklerini şehir halkı namına hürmetle arz eder tazimle ellerinizden öperiz.

Diyarbakır Belediye Reisi

NAZİM ÖNEN

Diyarbakırın Mutlu Günü

(4 Birinciteşrin 1943 tarihli «Diyarbakır» gazetesinden)

İki günden beri kulakları okşayan bir müjde, yüzleri güldüren bir sevinç haberi Diyarbakır'mızı neş'e içinde yüzdürüyordu: Millî şef geliyor.

Günler uzun sürmüş bir hasretin dindirileceği saatleri hesaplamakla meşgul, küçük, büyük herkeste aynı heyecan, aynı duygu, aynı müjdeyi tekrarlıyor, Millî şef geliyor.

Şeker bayramı, onun hususi zevki, manalı durgunluğu çoktan unutuldu, sâkin geziler, ağır yürüyüşler degisti, adımlarda çeviklik, kanlarda bir coşma var, bütün yollar halkla dolu, herkes bir birinden şunu soruyor: Millî şef hangi gün ve hangi saatte gelecek ?

Çocuklar; şefin en çok alâkalandığı Türk çocukları çılgın bir sevinç içinde, kalbleri heye-

canla kabarmış, çehrelerinden yalnız nes'e akarak koşarlarken arkadaşlarına hep aynı müj - deyi tekrarhyorlar İnönü'müz geliyor.

Evet.' Dünya tarihinin dün olduğu gibi bugün de en metin iradeli, en derin görüşlü kahramanını kucagina alacak bir şehirde esenliğin ölçüsüne hesap bulmak mümkünmüdür? Çünkü İnönü Türk milletinin kuvvet kaynağıdır. Garp cephesinin muzaffer komutanını, Lozan'ın galip diplomatını, yirmi yıllık Cümhuriyet başarısının büyük mimarını Türk kadınının en felâketli ânında acısını kalbinin üstünde dindiren millî şefini, dünyanın ateş içinde yandığı bir zamanda istiklâlden hakimiyetinden, gururundan hiç bir fedakârlıkta bulunmasızın milletini sulh içinde yaşatan devlet reisini bütün benliğine sarmış ve bağlamış bir milletin bu parçası elbette sevincini son hadine çıkarmakta tamamen haklıdır.

Türk milleti büyük şefine güvenmekte, onun adıyla övmektedir. Tarih milletini ona

Şakaryalarda, İnönülerinde Lozan'da bağladı, bugünde perçinledi. Yurdu bezeyen çelik aklar kalplerden Ankara'ya uzanan bağlardır. Ordu-sile cemiyetile, büyüğe, küçüğü ile onun etrafını saran millet onun kopmaz ve koparılmaz bir uzvudur. Gözler onun gözünde, gönüller onun elindedir. Millet her emrine, her arzusuna hazır bekliyor. Çünkü onun yüce kalbinin yalnız bu millet için çarptığına şarsılmaz bir inan bütün göğüslerin malıdır. Onu kıskançlıkla seven kutsallıkla başında taşıyan millet o inanladırki yükselmekte devam ediyor. İşte o büyük varlığı, o biricik timsalı bugün saygı kucagında gören Diyarbakır mutlu gününü yaşıyor. Şehrin tarihi ancak bugünlerle bezenecektir. Şehrin atisi ancak bu hatıralarla şenlenecektir. Gurur duyacaktır.

Var olsun büyük şefimiz, sağ olsun büyük şefimiz.

Hulusi Yetişkin

Büyük Millet Meclisi reisimiz Sayın Abdülhalik Renda

H a l k e v i m i z d e

4 Birinci Teşrin 1943 pazartesi günü sabahı saat sekizde Büyük Millet Meclisi reisi muhterem B. Abdülhalik Renda yanlarında Diyarbakır mebusu B. Osman Ocak bulunduğu halde Halkevimizi şereflendirmişlerdir.

Halkevinden ayrıldıktan sonra şehrin en ufak sokaklarında, kenar semtlerinde yaya olarak dolaşmışlar ve şehri tetkik buyurmuşlardır. Bu tetkiklerinde kendilerine refakat eden Diyarbakır mebusu Osman Ocak ve Halkevi

reisimiz Dr. Bedri Noyan tarafından izahat verilmiştir. Büyük Millet Meclisi reisimizin geçtiği yol ve sokaklarda Diyarbakırlılar kadın ve erkek kendilerini hürmet ve sevgi tezahürleriyle karşılamış ve selamlamışlardır.

Şehrimizi eski halile bilen Sayın Abdülhalik Renda belediyemizin bilhasa dar sokaklara kadar yatışmış elinin temin ettiği temizliği takdir buyurmuşlardır. Diyarbakırın istikbal için güzel temennilerde bulunmuşlardır.

HALKEVLERİ

"Halkevi yeni Türkiye hayatının
bir unsuru, başlıbaşına bir remzdir
İSMET İNÖNÜ

Dudaklarımda hâla öptüğüm müşfik
baba ellerinin hatırası titreyen bü-
yük İnönü'ye saygılarımla:

Yazan : **Dr. Bedri NOYAN**
(HALKEVİ REİSİ)

Halkevlerimiz --- adı üstünde --- Türk mil-
letinin kendi evidir. Bunlardan yurdun her ta-
rafına, birleşik amaçlara giden ülkü ve bilgi
yayılır.

Bu çatının altında vatandaşlar aynı kardeş
sevgisiyle kucaklanır, büyük küçük hepsi aynı
değerle ölçülür ve seviyye farkı, sınıf imtiyazı
--- Türk topraklarının her yerinde olduğu gi-
bi --- bu ev içinde de yoktur.

Demokrasi prensiplerini benliğinde mez-
cetmiş ve Türk dehâsını dünya milletleri arasın-
da layık olduğu mevkiye erdirmiş olan e-
bedî Şefimiz büyük Atatürk, kemâlizim pren-
sipleriyle idare edilen Türkiye Cumhuriyeti-
ne bir Halk partisi kurduktan sonra, bunun
başlıca kültür müessesesi olarak Halkevlerine
birinci safta ehemmiyet vermişlerdir.

Aynı ehemmiyet Millî Şefimiz İsmet İn-
önü tarafından muhtelif vesileler ve fırsatlar
zuhurunda daima tekrarlanmıştır.

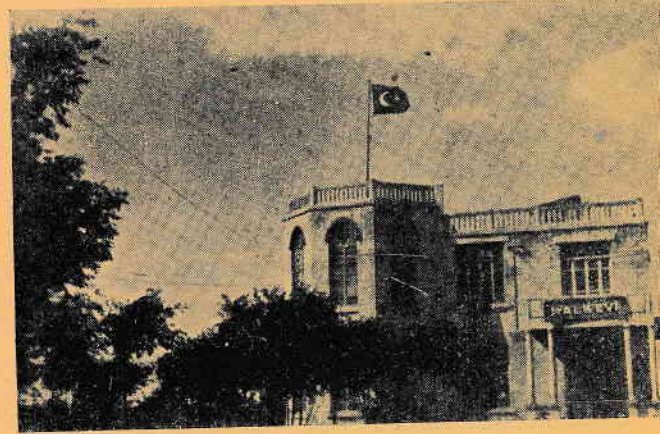
«Halkevi, yeni Türkiye hayatının başlıba-
şına bir unsuru, başlıbaşına bir remzdir». Sö-
zü bu düşünüşün açık bir ifadesidir.

Halkevi, halkın kendi evidir. Bahçelerimiz
kadar salonlarımız, kütüphanemiz, sahnemiz, mü-
zik odamız istisnasız bütün vatandaşlara aynı sı-
cak sevgi ve iştiyakla açıktır. Her vatandaş oku-
ma salonumuzda temiz bir hava içinde iste-
diği her türlü eseri okuyabilir. Evimizin on-
ki binden fazla kıymetli eserleri bir araya
toplayan büyük kütüphanesi daima vatandaşın
faydalanmasına hazırdır. Kursülerimizden millet,
memleket davaları üzerine halk için her türlü
konuşmalar serbesttir.

Halkevimizde en ufak denilecek bir him-
met ve alakanın en derin bir muhabbet ve şük-
ranla karşılaşacağına vatandaşlarımızın şüphe -
si olmasın.

Her an kendilerinin en ufak arzularını din-
lemeğe, ve bunu elele vererek başarmaya ça-
lışmaga hazırım. Bütün Diyarbakırlıların müs-
terek evi olan bu güzel yuvayı yine kendile-
rinin değerli alâkaları ile günden güne daha
faydalı bir hale getirmek yine hepimizin müs-
terek vazifesidir.

İnkilâb yıllarının başındanberi yapılan, ba-
şarılan hamleleri zaman zaman mefhumu ile ölçme-
nin imkân olmadığı göz önündedir. Esasen
millî ihtilâlin ve inkilâbın manası budur. İhtilâlden,
tekâmülün ağır yürüyüşünü bekleme-
mekdir. Türk millî ihtilâli, bir millet hayatı için
bir an kadar kısa zaman içinde birbiri ardına
setlerden aşarak güzel meyvalar vermiştir. A-
sırların geri bıraktığı kabiliyyetleri, isti'datları
her sahada yüksek ve tarih bouynca muazzam

Diyarbakır Halkevi binası

medeniyetler kurmuş, dünyaya bilgi ve medeniyet yayması Türk milletinin kaybettiği yılları kazanması ancak bu şartlarla olur. Müasır medeniyetleri erişmemiş ve onu geçemeyendir. Aşılacak çok yolumuz vardır.

Fert olarak değil, milletçe ve memleketçe elele ve kafakafaya vermek lâzımdır. Dev'e'nin millet menfaat ve refahı uğrunda çalışmasına mukabil her vatandaş yurt vazifesi bilerek daima kendini yükseltmek ve daima temiz ahlâkla çalışmak zorundadır.

Bu şekilde yurdun bütün çalışma unsurları milli kültürün yükselmesine hizmet etmiş olur. Bu gaye ile sarfedilen en küçük emgin değeri vardır. Bizden katkat zengin ve halkı daha çok okumuş memleketlerde bile böyle kültür çalışmaları için teşkilât kurulmuş ve müesseseler açılmıştır. Bizlerin bu memleketlere nazaran birkaç misli fazla çalışmadan hedefe varmamıza imkân yoktur.

Yurdumuzda çalışmak için imkân hazırlayan, yurt için çalışmak istiyene kucak açan müesseselerimiz Halkevlerimizdir. Her vatan - daştan halkevinin sıcak ve samimî havasında bir mâbed kutsiyetini duyarak ve millî ihtilâlimizin, inkilâbımızın bir çok yeni başarılarını tamamlamakta payı olmasını istiyerek çalışması lâzımdır. Bu yuva altında yigit, yılmaz, yaratıcı ve yurtçu Türk gençliği birbirine yardım ede ede, birbirine öğrele öğretre yükselmek için her türlü imkânın kendilerini beklemekte olduğunu görecektir.

Halkevleri, Türk kültürünün bütün yurda ve yurt dışlarına kadar yayacak nur kaynakları olmak için yurt çocuklarının ışıklı zekâlarına muhtaçtır. Kollarını onlara açmıştır. Daima el ele, muhabbetle, feragatle, temiz ahlâkla vatan borcudur. Herleme yolunun sonu yoktur.

Cumhuriyet Türkiyesinde Kadın

Kadınlarımız eğer milletin hakiki anası olmak istiyorlarsa erkeklerimizden ziyade münevver ve faziletkâr olmağa çalışmalıdırlar.

ATATÜRK

Bütün Herleme ve yükselme hamlelerimizde kadınlarımıza birinci vazifeyi vermeden ve onlardan birinci derecede istidad ve gayret görmeden netice alamayız.

İSMET İNÖNÜ

Türkiye Cumhuriyeti kuruluşundanberi henüz yirmi sene kadar kısa bir zaman geçmiştir. Cumhuriyetimizin kurucusu aziz Atatürk ve bugünkü koruyucusu sevgili İsmet İnönü attıkları savaşın ilk günlerinden başlayarak mütemadiyen Türk kadını ve kadınlığını temelli bir konu olarak ele aldılar.

Tarih boyunca eşsiz kahramanlıklar yaratan Atalarımızın zamanında da ninelerimize, o zamanların diğer uluslarında olduğundan çok, değer verilir idi. Türk kadını eski tarih devirlerinde bu değerli kata çıkmak için boş durma-

mış ve elinin emeği, alınının teri ile bu mertebeye vermiştir. Devlet reisliği eden eski türk kadınlarımızı tarihlerde görüyoruz.

Bugünkü Türk cumhuriyetinin ise Türk kadınına, halen medenî dünya uluslarının kadınlarının kazanamadığı, bir çok siyasî haklar verdi.

Kurtuluş savaşı yıllarında, içten doğan vatan sevgisi, kanındaki dedeleri ve ninelerinden yadigar kalma yiyitlik duyguları ile erkeklerinin yanı sıra savaşa katılan Emine'ler, Fatma'lar ve Ayşe'ler kadınlığımızın erkek-

lerimizle başbaşa gidebileceğini, hiç bir alanda geri kalmak istemediklerini göstermiş oldular.

Bugün savaştan zaferle çıkalı yirmi sene oldu ve o günlerdenberi bir çok hamlelerle gerilikleri bıraktık, hızla, sıçrayışlar yaparak iyiyeye, güzele ve doğruya akın etmekteyiz.

Türk kadınının ihtilâl günle.i içinde başladığı vazife inkilâb yıllarında da devam etmektedir. Ulusların geleceği kadınlarının elindedir. Bütün konular bir yana atılsa kadının yalnız ana olarak yurda yaptığı iş bile başlı başına bir değerdir. Kadının bundan daha mühim vasıfesi yoktur dence yeridir. Eger yalnız bu kadınlık vazifesi, yalnız analık işi ortadan kalkarsa elli sene sürmeden bütün dünya mahvolurdu.

Türk anaları hem vatan yavrularını yetiştirmege hem de onları vatan uğrunda çalışacak faydalı insanlar haline getirmege, yurdun geleceğini sağlamaga ve sağlamlamaga mecburdurlar.

Kadın yetistirdiği çocuğunu bir hamur gibi istediği şekli vererek terbiye edecektir.

Bu yavruların yarın yurdu idare edecek insanlar olacağını düşünürsek çocuk terbiyesinin ehemmiyyetini anlarız. Çocuk yetistirecek ve çocuğu memleketine yarar bir uzuv haline getirecek olan kadının bizzat kendisinin de iyi yetişmiş, aydın ve faziletkâr olması elbette lâzımdır.

Yurt hizmetinde ödevlerini bilen, düşünen kadının cemiyet ve aile içinde daha değerli bir mevki alacağı şüphesizdir. Kadın bu suretle ailenin vicdanı, cemiyetin vicdanı haline gelir.

Her Türk kadını aile ve cemiyet içinde ahlâkı, bilgisi ile neler yapabileceğini düşünür ve böyle hareket ederse istikbalden korkumuz kalmaz.

Cümhuriyet hükûmeti kadının tahsiline ayrıca önem vermiştir. İmparatorluk devrinde, son zamanlarına kadar, kızlar ancak ilk okullar ve rüştiye denilen mekteblere girebilirlerdi. Orta tahsil bir iki şehirde mümkündü. Cümhuriyet Türk kızlarına Üniversiteye kadar bütün okuma kurumlarını açtı. Onlara erkekler gibi, aynı hakları verdi.

Bu suretle kadınlığımız bilgi kollarının her birinde yetiştiler. Bugün Doktor, hâkim, eczacı, kimyager ve daha bir çok mesleklere sahip kadınlarımız vardır. Ayrıca maarif vekâletinin çalışmalarıyla yurdun bir çok köselerinde açılan kız enstitüleri yarının Türk analarına ev idaresi, evkadınlığının esaslarını öğretmektedirler. Bu imkânlarla malik olan bu günkü Türk kızları ve kadınlarının asırlardan beri olduğu gibi, bundan sonra da büsbütün ileri atılışlar halinde yurt hizmetinde faydalı bir hale gelmeleri muhakkak lâzımdır.

Nimet Noyan

Halkevimizde Reislik eden ağabeylerimiz

B. Sükrü Sökmen Süer: 19 Subat 932 den 17 İkinci Teşrin 942 ye kadar.

B. Sadi : Vekâleten 17 İkinci Teşrin 932 den 20 İkinci Kânun 933 e kadar.

B. Sakin : 20 İkinci Kânun 933 den 31 Temmuz 933 e kadar Halkevimizde Reislik etmişlerdir.

C. Çubukçu

1317 de Diyarbakır da doğmuştur. Babası, Çubukçuoğlu ailesine mensup Şaban efendidir. Tahsili lise ve hususidir. Diyarbakır'da çıkan (Diyarbakır Gazetesi) nin sahip ve baş muharriridir. Halk evimizde altı seneye yakın reislik yapmış, ve altıncı devrede Diyarbakır meclisliğine seçilmesi dolayısıyla reislikten ayrılmıştır.

Dahiliye mütehassısı Dr. Neşati Üstüner

1321 de Gelibolu'da doğmuştur. İzmir ve İstanbul Sülтанisinde okuyarak 1337 de İstanbul Tıp Fakültesine girmiş 1927 de mezun ol-

muştur. Sivas merkezi tabipliği yapmıştır. 1932 de Asistanlıkta İzmir'e ve sonra İstanbul'a giderek ihtisas imtihanını vermiş ve 1934 de Dahiliye mütehassısı olmuş ve Diyarbakır'a gelerek Altı sene burada kalmıştır.

29 Nisan 938 de Halkevi Reisliğine gelmiş ve 19 İkinci Teşrin 1940 a kadar bu vazifede kalmış ve Bursa ya tayinleri sebebiyle Diyarbakırdan ayrılmıştır.

Usman Ocak (Diyarbakır Mebusu)

Osman Ocak: 1901 de Diyarbakırda doğmuştur. Babası 1877 Meclisi mebusanında Diyarbakır Mebusu olan Nakip Hacı Mesut Beydir. Lise Tahsilini Diyarbakırda ikmal ile Muallim Mektebinden mezun olmuş, Darülfünun'da imtihanı ererek ehliyetname almıştır. Muhtelif Orta mektep ve Lise'lerde Öğretmenlik yapmıştır. Halkevlerinin kuruluşundan beri

muhtelif komitelerde reislikle çalışmış ve 19 İkinci Teşrin 940 da Halkevimizde reis olmuştur. 2 Mart 943 de yedinci devre Diyarbakır Mebusluğuna seçilerek yeni vazifesine gitmek üzere Evimizden ayrılmıştır.

Avukat Ağâh Arman

Ağâh Arman : 1324 Tarihinde Diyarbakır'da doğmuştur. İstanbul Kabatas Lise'sini 925 de bitirmiş İstanbul Hukuk Fakültesine girerek 930 da oradan çıkmıştır. Vize kazasında Muddei Umumilik, Hayrabolu'da Hakimlik yapmış, 936 dan beri Diyarbakır'da Avukatlık etmektedir. Vekâleten 2 Mart 943 den 25 Mayıs 943 e kadar Halkevimizin Reisliğinde bulunmuştur.

Şimdiki Halkevi Reisimiz

Boğaz ve kulak mütehassısı Dr. Bedri Noyan

Dr. Bedri Noyan : Babası Samsun'lu olup Subaylık vazifesile gittiği Serez'de 1328 Tarihinde doğmuştur. 1931 de Lise'yi Samsun'da bitirdikten sonra İstanbul Tıp Fakültesine devam etmiş ve 1937 de Tıp Fakültesinden çok iyi derece ile mezun olmuştur. Buna mükâfaten mecburi hizmetini atederek İstanbul Üniversitesi Hifzussıhha asistanlığına ve sonra Ankara Nümune hastahanesine tayin edilmiştir. 1942 de Birinci sınıf İhtisas Diploması alarak Diyarbakır Nümune Hastahanesi Kulak, Burun, Boğaz hastalıkları servis şefliğine tayin edilmiştir. 25 Mayıs 1943 de Halkevimiz reisliğine gelmiştir, hâlen aynı vazifededir.

Süleyman Nazif

(DEVAM)

ŞEVKET BEYSANOĞLU

«Malta Geceleri» başlığını taşıyan bu şiir de aynı kitaptan alınmıştır :

MALTA GECELERİ

Yine mefturi teessür, yine makhuru keder.
Her dakikam yine bir mahşeri efgan oluyor.
Kimsesiz, sıtmalı, hicranlı, tükenmez geceler
Ne kadar göz yaşı döktüm, bunu yıldızlara sor !

Bir uzak lem'ai ümidi ararken gözler,
Boğulur ka'rı siyahında bu gurbergâhın
Etmedi ufku hayalinden o bir kerre güzer...
Sanki sönmüş nazarı merhameti Allahın..

Neşredip kasvetü vahşet denizin eşkâli.
- Hepsi ağuşuna almış bu hisarı mayı -
Ademin bir mütemevviç, mütehevvir hali,
Her ümidin olur afakı içinde zayi.

Böyle yazmışsa eğer nasiyeme desti İlâh:
Bu uzak gurbet elinde öleceksem mutlak,
Acımam kendime asla.. Fakat - eyvah.. Eyvah -
Korkarım belki vatandan da nişan kalmıyacak.

Süleyman Nazif

5 — Süleyman Paşa : 1910 senesinde Bağdatta (Darüsselâm) matbaasında basılmış otuz iki sayfalık bir risaledir. Süleyman paşa zade Sami beye hitap eden bir başlangıcı vardır.

6 — Firaki Irak : 1918 tarihinde basılmış 63 sayfalık bir eserdir. Nazifin en güzel eserlerinden biridir. Başta el yazısıyla (ANNEME) başlıklı bir hitabe vardır ki örnek olarak kitaptan bu parçayı aşağıya yazıyorum :

ANNEME :

Kabrini on senede ancak iki defa ziyaret edebildim. Hissizliğe ve vefasızlığa pek benzeyen bu günahı unutturmak ve afettirmek için şimdi sana öyle bir mezar inşa ediyorum ki, vatan muhabbeti fezaili beşeriyeder madut oldukça ve vicdanların harimi samimiyetinden yükselen eninler, insaniyetin kalbinde cayı tahassüs buldukça tavaf olunacak...

İtiraf ederim ki ben bu dertlerini kâğıt üstüne döktüğüm günler seni değil, senden daha büyük... Kıskanmıyacağımı ve memnun olacağımı bildiğim için söylüyorum anne!.. Senden daha muazzez valide olan vatanımı düşünüyordum. Münhasıran onu düşündüm. Sen gözlerimin menabii sirişkile kaleminin midadı feryadı kuruduktan sonra hatırıma gelebildin.

On sene evvel cismini Büyükadanın matemimle istihza edecek derecede şuh ve şaik olan topraklarına gömmüştüm. Bu gün de ruhunu-mukadderatına bu sahifeler ağılıyan-diyarı tarumarın kumlarına defnediyorum. Sen dünya yüzündeki bakesliklerini o çöllerde daha az hissedersin. O çöller ki en yüksek bir ufku temaşası olan (Mardin) kasabesindeki mazarından babam da ihtimalki bu dakikada benim gibi bükâ nisar oluyor.

Ah anne !

Keşke ben yalnız senin öksüzün olsaydım. Ve yalnız senin öksüzün olarak, kırk sene evvel ölseydim de böyle yetimi vatan ve yetimi tarih kalmasaydım!..

7 — Batarya ile ateş: 1917 senesinde İstanbulda (Matbaayı âmire) de basılmış 191 sayfalık bir eserdir. Kitabın kapağında :

« İrkına, vatanına, tarihine ihanet etmiş olan efrat ve akvamin hiç birini unutma, Türk oğlu! Unutma ve afetme! » sözleri yazılıdır. İçindeki yazıların çoğu umumî harbin ilk senelerinde yazılmıştır.

8 — Çal Çoban Çal: 1921 de basılmış 46 sayfalık bir eserdir. İçinde gene vatan dertlerini anlatan dokuz makale vardır.

9 — İki ittifakın tarihçesi: 1912 tarihinde basılmıştır. Onaltı sayfalık bir risaledir. İçinde (ittifakı müsellesi) ve Rusya ve Fransa ittifakını izah eden (ittifakı müsenna) başlıklı iki makale vardır.

Ş. Baysanoğlu

(Sonu var)

SİLVANDAKİ TARİHİ ESERLER

SÜLEYMAN SAVCI

Hicri 17 inci yılda İslamlar tarafından zabt edilen ve defalarca tarihi vakaların fırtınalarına Ugrayıp müthiş sadmelere sahna olan Silvan (**Mıya Farkın**) Kasabasının, öteden beri tarihi ve Arkeolojik yüksek kıymeti haiz olduğu söylenip gitmekte idi. Bu Kasabadan bahseden Tarihi eserlere müracaat olundukta, tam ve hakiki mahiyetini anlamak mümkün olmuyordu.

(**Sait Paşa**) Merhamun (**Miratül berî**) Kâfi malûmat vermediği gibi (**Düveli-İslamiye**) ile de istenilen izahat elde edilememektedir. Başri Konyar dahi, bir kaç satırla az çok hakıkata yanaşmış ise de; hakim Celâl Beyin eserini aynen nakil-ettiğimden asari tarihiyesini ve hususile kitabelerini doğru okuyup ta kayıt edememişler ve Binaenaleyh bu eserler hakkında düzgün ve hakiki mütalaaalar da yürütememişlerdir.

Zaten Hakim Celâl Bey tarafından telif edilen (**Mıyafarkın tarihi**) adındaki eser ise, Tarihi bir mukaddime ile bozuk düzen On beş kadar kitabeden ibaret olduğundan; bundan da bir fayda temini mümkün olamamaktadır.

Çünkü bu eserin mükaddimesi (**Vakidi**) den aynen alınmış ve bu kısma başka bir şey de ilâve edilememiştir. Yani Silvan'ın İslamlar tarafından alındıktan sonra, hiç bir devri tarihsî kayıd edilmemiş ve asari tarihiyesinin kimlere ait olduğu hakkında da hiç bir izahat verilememiştir.

Kitabeler ise, çok fena bir surette zabıt edilmmiştir. Bunların bir kısmı, tamamen okunamamış; bir kısmı da, yanlış kayıt edildiği gibi beş kadar kitabe de hiç derç-edilmemiştir. [1]

(1) Bunlar şuralardadır : 1 Sadık Beyin Evi yanında Surdan düşmüş ve elan orada yerde bulunan kitabe parçası. 2 — Sandık Emîni İbrahim efendiye ait evin Harem kapısı üstündeki kitabe. 3 — Hâmid efendinin

ihitmâlki bunlar, ya Celâl Bey tarafından görülmemiş ve yahutta okuyamadıkları için kayıt edilememiştir.

Başri Konyar dahi, bu eserden aynen ıktibas ettiği için o da yanlış kayıt etmiş ve kâfi derecede malûmat verememiştir. Evliya çelebi de kendinden evvelki zamanı yazamamış ve ancak kendi devrini yaşatabilmistir.

Mamafih, adlarını saydığımız eserlerin he yetiumumîyesi, bir araya getirilip tedkik ve telif edilince, bir çok tarihi hakikatlar da meydana çıkmaktadır. Gene bu eserlerin yardımı ile Silvan Tarihi oldukça derlenip toplanabilir.

Bu suretle arzu edenlerin, isteklerinin yerine getirile bilmesi mümkün görülmektedir. Ne yazık ki elimizde başka mehzaz bulunmamaktadır!

Profesör Mükrimin Halil Beyin elinde bulunan ve Silvan tarihinden uzun uzadıya bahseden yazma (**İbnülezzrek**) tarihi ele geçirilse ve yahut terceme edilip de bir nüshasına malik olınsa her halde Silvan Hakkında daha fazla malûmatın elde edileceği de muhakkaktır.

Halkevimizin Yardımı ile, geçen sene dört gün gibi kısa bir müddet içinde bu kasabada tedkiklerimizi yapmış ve oldukça eyi malûmatla dönmüştük. Ancak, aldığımız Fotoğraflardan bir kaç bozuk çıktığından, yeniden bir seyahat yapmak mecburiyeti hasılolmuştu.

Çok teşekkür olunurki; gene Halkevimizin yardımı ile, bu yaz bir tedkik fırsatı elegeçti-

Evi civarında bulunau Şehy Halil Türbesindeki Kitabe parçası. 4 — Sandık emini İbrahim efendiye ait evin ikinci katındaki cenuba bakan eyvanının altındaki Kitabe parçası.

Bunlardan ilk üçü (Hamdan oğulları)na, Dördüncüsü Eyyubilerden (Melik Evhad)e, Beşincisi ise Vezir (İbnî cehir)e aittir.

ginden tedkik noksanlarımızı ikmale muvaffak olduk.

Şimdi de Tarih'in metni tamamen hazırlanmıştır. Fotoğraflarımızı da Çinkoya vermek üzereyiz. Pek yakında Şilvan'a ait kıymetli malûlatı havi küçük bir tarihçenin neşrine muvaffak olacağımızı ümidederiz.

Mezkûr Tarihçe intişar etmeden evvel Şilvan eserleri hakkında --- kısa da olsa --- biraz malûmat vermeye faydalı bulduk:

Diyarbakır Şûri gibi muazzam, metin bir Şur, bu günkü bakiyyelerile kasabanın etrafını sarmaktadır. Kullanılan cesim taşlar Malta taşlarına benzerse de bunlar daha sert cinsten olup adeta mermer benzerler. Mamafih, Malta taşı gibi yumuşak taşlar da yokdegildir. Şur Çepçevre (1400-1500) Metre uzunluğunda olup burçların yüksekliği (30) Metreyi bulmaktadır. Divarlar ise (20) Metre kadar yüksektir. Dokuz kadar Büyük Kapı'ya malik olduğu izlerinden anlaşıldığı gibi muhtelif cihetlerde küçük ara kapıları da bulunmaktadır. Çok Şirin bir Mimarî Eser olan (Kulfa) kapısı Şilva'nın kıymetli eserlerinden sayılabilir.

İç Şurun kalınlığı 4,5 Metredir. Burçlarla payendeler muntazam fasılalarla birbirinden ayrılmış olup her burcun --- Haricen --- eni 6,7 Uzunluğu 10,5 ve Yüksekliği ise 30 Metreye yakındır. Divarlarının dış yüzü tepesine kadar muntazaman yonutulmuş beyaz taşlardan örüldüğü gibi iç taraftan da 2-3 Metre kadar yükseklikte aynı muntazam taşlarla; daha yukarısı ise, daha ufak taşlarla örülmüştür.

Dış Şur dahi, birinci Sura'a muvazi olarak devam eder. Ancak bunun kalınlığı 1,93 Metre olup her iki yüzü çok cesim taşlarla örülmüştür. Yer yer Payendeler'le kapılarının izleri göze çarpmaktadır.

Diyarbakır'ın meşhur (Evli Bedn) Burcunun kapısı üzerindeki Haç ile Haç'ın yanındaki harflerin bir aynını Şilvan Surunda bir burcun cephesinde gördük. Şimâl cephesindeki bir payende üzerinde de güneşe benzeyen bir kabartma vardır. Bunun (Eyyubiler) e ait olması muhtemeldir. (Eyyubi'ler) e ait bir Burcun kitabesi üzerinde de bir Güneş Resmî ile karşılıklı iki **araban kabartması** olduğu gibi (Artıkla'ra) ait

bir Burç üzerinde de muharip iki şahsın karşı karşıya kabatması vardır.

Şilvan Şurunun Diyarbakır Surile aynı zamanda yapılmış olması ihtimali çok kuvvetlidir. Yalnız hangi zamanda ve kimler tarafından yapıldığını kestirmekte müşküldür.

Burçların inşa tarzı:

Şilvan Surunun Burçları, umumiyetle menşurü müstatili şeklinde ve iki katlı olarak inşa edilmişlerdir. Alt üst katlar, tamamen bir birinin aynı olup iç taraftan birer geniş kemerle içlerine girilir. Harice bakan uç cepheden her birinde bir hücre mevcut olup bunlar da «meteris» vazifesini gören birer mazgalı havidir. Yalnız Fazla tahribata uğramış olan bu burçların ikinci katına nereden çıktığını anlamak bir türlü mümkün olamadı. Gizli yollarının yıkılmış olması muhtemeldir.

Her hangi bir sebeple yıkılmış olan Burçlar, yeniden tamir edilirken başka bir şekilde yapılmışlardır. Artıklar, Üstüvani, Eyyubiler ise, Menşurü mudallaî şeklini tercih etmişlerdir. Daha evvel, faraza, Mervaniler zamanında eski şekil üzerine tamirat ve inşaata devam edilmiştir.

(Hülâgu) zamanında tahribata uğramış olan kasabanın uzun müddet gayri meskûn bir halde kaldığı anlaşılmaktadır. Bilahare gelişen yerleşenler yarı yarıya yıkılmış olan burçlarda ikamete mecbur olmuşlar ve bu burçları birer av halite koymuşlardır. Eger bu iskân şekli temin edilmiş olmasaydı; bu gün bu Burçlar dahi, mevcut olamazdı kanaatindeyiz.

Fihakika, gayri meskûn burçlar, hala tahribata hedef olmakta ve günden güne fena şekle girmekte ve bu suretle bir çok kitabeler de --- Neyazık ki --- yok olup gitmektedir.

Bu Muazzam ve fakat yıkık olan Şurdan başka önemle kaydedilecek iki eser daha vardır ki onlar da (Salâhattini Eyyubi Camii) ile Şehrin haricinde bulunan kıymetli Minare'dir.

Yapılan tedkikler neticesinde; bizce, şu kanaat hasıl oldu :

Dört Sütün (Pilpaye) üzerine oturtulan kubbenin cenup köşelerindeki süsler ve oymalar çok eski olup --- eger bizanslılardan kalma bir eser değilse --- (Hamdan) veya (Meravn) o-

gulları devrine ait gibi görünmektedir. Şimal köşelerindeki süsler ise pek basit olup camii tevsi ve kubbeyi tamir ile üzerine kitabesini vazeden (Artk) ogullarından (Nezmeddin Elbi I*) ye ait olması çok muhtemeldir.

Cami, Bir de Eyyubiler zamanında tamir ve tevsi edilmiştir ki; sol tarafta bulunan Süslü ve yazılı mihrabın kitabesi, bu cihete açık olarak işaret ve delâlet etmektedir.

Kasaba dışındaki üstü yıkık süslü Minare ise, çok değerli olup İslam eserleri arasında bir şah eser sayılabılır. Üstündeki Kitabelerin sarıh işaretile de anlaşıldığı üzere bu Minare, Eyyubilerden Üç Kardeş olan --- Evhad, Eşref, Şahabeddin Gazi --- taraflarından inşa ve zaman zaman ikmal edilmiştir.

Silvan Kitabeleri ise, Yirmi kadar olup

gerek yazı ve gerekse tarih Noktai nazarından fevkalâde birer kıymeti haizdirler.

Silvan'da hüküm süren devletler şöyle sıralanabilir:

Emeviler, Abbasiler, Şeyhogulları, Hamdan ogulları, Büveyh ogulları, Mervan ogulları, Selçukiler, Inalogulları, Eyyubiler, İlhaniler, Akkoyunlular, İraniler, Osmanlılar.

Silvan'da Asarî tarihiye veya Kitabesi bulunan Hükümetler ise, şunlardır :

Romalılar, Hamdanogulları, Mervanogulları, Artıkogulları, Eyyubiler.

Romalılar, Hamdanogulları, Mervanogulları ne miktara balığ oldukları hakkında lâzım gelen izahatı ikinci bir yazı ile vereceğimizi ümit etmekteyiz...

Medenî kanunumuza dair konuşma

Medenî hukukun başlıca kaynaklarından biri olan medenî kanun büyük ve mühim bir inkılâp hareketi olarak 4/9/923 TARİHİNDE YÜRÜRLÜĞE girmiştir medenî kanun şahısların her hangi bir sıfatlarını nazara almaksızın birbirleriyle olan münasبتlerini tanzim eder kanunumuzun farık vasıflarını söylece sıralamak mümkündür -kanun halktan her hangi bir kimsayı göz önünde tutarak acık ve herkes tarafından anlaşılabilir hükümler koymuştur usulü hukukî hükümlerden önce en çok vukua gelecek ihtilafların hal ve tanzımı için birer birer kaideler derpiş etmiştir. Kenar ifadeler maddelerin kısaca anlatmaga yarar. Dil ve terim itibarile sadeleliğe doğru geniş ve ileri admılar atmıştır bu sahadeki çalışmalar daha ileri götürmeliyiz-kanun ferd hurriyetini büyük ehemmiyet vererek ana hükümlerin çerçevesi içinde serbestçe fertlerin mukavele tanzim etmesine imkân vermiştir. Hâkimin takdirine geniş bir yer vererek hem bu mesleki, zevkli ve şerefli bir hale koymuş, hem de buna mukabil hâkimin iktisap etmesi lâzım gelen ilmî ve

ahlakî evsâfın yüksek olmasını temin maksadı ile çok çalışması lâzım geldiğini maddî ve manevî mes'uliyetini çoğaltmıştır. Hakkın fena kullanılmasına manî olacak hükümler koymuştur. Nesebi gayri sahih çocuğun hukukî vaziyetini takviye etmekte ve babasını araştırmak ve bunu tesbit etmek hususunda en geniş imkânlar vermiştir. Esler arasında husule gelecek geçimsizlikte ihtiyat tedbiri olarak hakim müdahalesi sistemini vaz etmiş boşanma ve ayrılık şekillerini derpiş ederek cemiyetin temeli olan aileyi korumak için tedbirler almıştır. Kocalı kadının kocası ve çocuklarına karşı medenî haklarını tanımada ve kullanmada daha adilâne ve kadının hukukî vaziyetini daha munsif şekillerde tesbit etmiştir. Karıkoca mallarının idaresi hususunda kanunun tarif ettiği usuller eçrçevesi içinde olmak üzere mukavele serbestliğini kabul etmiş bizde mehazımız olan İsviçre medenî kanunun hilafına olarak geleneğimiz uygun bir şekilde mal ortaklığı değil mal ayrılığı usulunu kanuni rejim olarak kabul etmiştir. Aynı derecedeki mirasçılar arasında

erkeklik ve büyük evlat lehinde hiç bir imtiyaz tanımamış müsaviligi tesis etmekle beraber emlakın ve hususiyle ziraî işletme tesebbüsünün haddinden fazla parçalanmasına mani tedbiir koymuştur. Bu hükümler nüfusumuzun kesif olduğu yerlerde bilhassa ehemmiyetli olup şehrimizin bazı iskn yerlerinde böyle bir şey hatıra gelmez. Nesebi sahih olmiyan çocukların hukuki vaziyetlerini nesebi sahih çocuklar gibi babalarına nazaran müsavi hak talep etmek imkânını vermiş istisnai olarak miras hisselerini nesebi sahih çocuklara nazaran 1/2 nisbetinde tesbit etmiştir. Gayri menkul mülkiyetinde en ileri bir düşünüşle kadastro ve sicil teşkilatına dair hükümler koymak suretiyle gayri menkulun kıymetlendirilmesine ve ticarî tedavüle müsait bir kıymet iktisap ettirerek krediye yarar bir hale koymuştur. Bu husustaki hükümler memleketimizde yavaş, yavaş tatbik edilmekte ve tahakkuk etmektedir. Kadına aile içinde ve dışında en geniş hak ve salahiyetler tanımıştır. Takyit ve tahditler pek az ve istisnai bir şekilde olup icap ettiği zaman kadın lehine bertaraf edilmesi için kanun kanun yolları vardır. Küçükler, mahcurlar ve

zaifler için müdahaleci bir devlet himayesi kurmuştur. Evlad edinme hukukunda serbest tanzimler ve evlad edinilen çocuk lehinde hükümler vardır. Mülkiyet masunlugunu ve hürriyetini temin etmekle beraber umumun menfaati ve komşu hakkı için bu mülkiyete kanunî takyitler koymuştur. Fertler arasında yaş, sınıf, zümre, cinsiyet farkı tanımaksızın müsaviligi temin etmiştir.

Bu kadar çok iyi vasıflarda bir kanunun milletimize kazandıran ve terihte cemiyetleri yenileştirenlerin en büyüğü olan ve insani ilmi vahdete hizmet eden ebedî şef Atatürke ve onun en büyük yardımcısı millî Şef İsmet İnönü'ne bu kanunun tercümesinde o zamanın güç şartlarına ragmen muvaffak olan büyük hukukçularımıza bin şükran ve minnet duygusu beslerken kanunu on yedi seneden beri tatbik eden hâkimlere ve bu kanunu benimseyen milletimizi medeni milletler ailesinde mümtaz bir mevki temin etmesinden dolayı tebrik eder genç hukukçulara büyük abeleri gibi bu kanunu iyi tatbik etmeleri için ilmi ve ahlakî evsafı iktisap etmekte olduklarına şüphe yoktur.

K. Kaynak

Cumhuriyet ve Türk Dilciliği

Bundan ön bir yıl önce aziz Atam, Cumhuriyetin Onuncu Yıldönümündeki nutkunda başarılımsı zor bir çok işleri basardığımız ve bunların en önemlisinin de Cumhuriyet olduğunu söylemişti.

İşte Cumhuriyetin Yirminci yıldönümünde çıkacak olan bu dergide,, biz de Cumhuriyetin bir çok feyizler, saadetler getirmiş olduğunu ve bunların başında da Türk dilciliğine verdiği önemi burada bir kere daha belirtmeye çalışacağız.

Yüz yıllar ve Yüz Yıllar öncesine kadar gitsek, İslam medeniyet ve kültürünü tesirinde kalan Türkler İslamî müşterek mazmunlar, müşterek inanış ve müşterek telakkilerin tesirinde kalmışlar ; İran'dan Arap'tan bir çok

kelimeler ve hatta kaideler bile almışlardır. Yüksek zümrenin zevkini şiirlerinde terennüm eden şairler.

Ey payı bendi dâmgahi namı nenk
Tâ key hevâyı meşğalei dehri bi drenk

Diye Türkçe bir tek kelime kullanmadan bile meram ve maksatlarını ifadeye çalışırken; millî duygu ve millî zevkin tesirinde kalan asıl Türk köylüsünün içinden çıkan halk şairleri işe :

Benden selam olsun, Bolu beyine,
Çıkıp şu dağlara yaslanmalıdır.
Ok gıcirtısından, kalkan sesinden,
Dağlar seda verip seslenmelidir.

Şözenile, duyuş ve tehassüslerini ana-

dan, babasından duyduğu ve konuştuğu gibi ifade ediyordu.

Dünya Edebiyatında bir daha örneğine rast gelmediğimiz böyle iki kollu edebiyatın Anadolu'da devam etmesi ancak ve ancak Türk milletinin kendi ana diline ve o dille söylenen sözlere kıymet vermesiyle izah olunabilir. Nettekîm Tanzimat harekâtı da halk zevk ve duyularının, Yüksek zümrenin tabii ve samimi olmaktan uzak telâkkîlerine tesir etmesiyle mümkün olmuştur. Memleketinize Türkiye ve dilimize Türkçe diyemiyen tanzimattan sonraki kendimize dönüşü ne kadar az şuurlu ve ne kadar sathî bir islâhat olduğunu burada uzun uzadıya açmığa lüzum bile yok. Çünkü : Onlar kendilerini Osmanlı milleti, dillerini de Osmanlı'ca dedikleri üç Dilden teşekkületmiş uydurma bir dil olarak kabul ediyorlardı. Bu sebeple de radikal bir devrim yapamamış - lardı.

Halkçıyız, Cumhuriyetçiyiz, İnkilâpçiyiz Devletçiyiz, Milliyetçiyiz, ve Lâyikiz diye umdelerini altı esasta toplıyan Cumhuriyet Türkiyesiyle Osmanlı İmpratorluğu'nun kesilmeden devam eden hiç bir münasebeti yoktur.

İki rejim biri birinden tamamen farklı olup kat'iyen biri birinin devamı değildir. Cumhuriyet kendi kendisini idaresi demek olan Cumhuriyet devrinde eskiliğin yeni bir takım devrimlerle ortadan kalktığını biliriz. Her devrimin Ulus'tan aldığı ilham ve kuyyetle yapan Ebedî Şef yabancıardan temizlediği Türk yurdu gibi Türk dilini arıtmayı da ele aldı. Bunun için de 1928 yılı yeni bir başarının güneşle aydınlattı: **Yeni Türk Yazısı.**

Yazı devrimile Türk fonetigine kavuşmuş, Türklerin yalnız bir türlü çıkarabildikleri çok işaretlerle gösterilen Arapın, İranın mahallî olan fonemleri ortadan kaldırmış oluyorduk.

Yeni yazının kabulünden dört sene sonra, yani on bir yıl önce bu devrimin daha esaslı ve radikali olan, her yıl Dil Bayramile kutulduğumuz Türk dili kurultayı'nın toplandığı gün olan 26 Eylül 1932 tarihinde Türk dilçiliği yeni bir adım atmış ve yeni bir devrim daha yapmış oldu.

Evet, Osmanlı saltanatını 'düşmanı denize döktükten sonra ortadan kaldırdık. Artık Uç dilden meydana gelen garip ve yapma bir varlık olan Osmanlı dili ortada ve ayakta duramazdı. Öz Türk halkının tarlasında, bağında ve köyünde konuştuğu öz dilimizi bulmak, onu şehre yerleştirmek ve devlete mal ederek aydınların da fikir ve duyularını anlatacak yazı dili, kültür dilini yapmak Cumhuriyet hükümetinin başarması gereken en önemli bir işiydi. Bunu iki devlet reisinin Dilimizin saflaşmasına verdiği gayretlerde görüyor Dil Kurumunun çalışmalarında da meyvasını topluyoruz.

Atatürk, dil devriminde en ön planda yürüten ve aydınları da beraber yürüten bir kuvvet bir varlıktı. Yeni Yazının Başöğretmeni Tarih Kurumunu ve biraz sonra da Türk Dili Kurumunu kurduktan sonra daima onlara önderlik etmiş doğru ve iyiye ulaşmaları için yol göstermiştir.

Hatta bu mütevazî adamdan Doktor Fışsenger'ye verilecek bir Çay ziyafeti için izin istenildiğinde söylediği şu sözler ne kadar Atatürk'e has ve onun karakterini gösterir: (--- Pek alâ; fakat o gün Tarih ve Dil Kurumlarının çalıştıkları daireleri de gezdiriniz. Doktor Görsün ki burası yalnız benim oturup yatmama ayrılmış bir yer değildir. Türk Dilim Kurumlarının çalıştıkları yerdir.) Türk'e millî Şuurunu dil ve tarihini aydınlatarak getirecek olan bu iki kurumu kuran ve yaşantısına kendisinden sonra bile çalışan Ebédî Şef'ten sonra bu iki kurum onun en aziz arkadaşı ve ülküdaşı Millî Şef'le öksüzlüklerini anıtmış, İnönü'nün şefkatli göksünde ve müsbet düşünçesinde kendisine teselli ve koruyucu yerini bulmuştur.

26 Eylül 1932 de Dil Kurultayı İstanbul'da asırlarca köhnemiş düşünce ve hevaiyat sahne olan Dolmabahçe Şerayında toplanırken o zaman Hükümet reisi olan İsmet İnönü, Ankara'dan Kurultaya şu telgrafile hitapta bulunuyor: (Türk Dili Kurultayının açılmasını yüregimizden sevinçler taşarak kutlarız. Kurultay son asırlar mütemadiyen ihtilâl uğruyan Millî Kültürün kıyamı ve cevabı eseridir. Kurultay millî kültüre temel atarken onun kucağında yer alan idealist azanın duyduğu heyecanı ve gururu hep duyuyoruz. Kurultay'da

çalışanlara ne mutlu! Kurultay'ın dileklerini yerine getirmek için elinden gelen her hizmeti yapmak hükümet için ve her vatandaş için bir şeref olacaktır.)

Evet sevgili Başbögüm, bundan en bir yıl önce açılması kutlu olduğun kurultay senin ileri görüşünün en güzel bir ifadesi olan sözün gibi (Şon asırlar mütemadiyen iltifale uğriyan Millî Kültürün kiyamı ve cevabıdır.

Bu kiyama Şen bu milletin başında bu -lundukça en başta olarak istirak ettin ve en güzel misalini de geçen parti toplantısında Anayasanın Türkçeleşmesini işaret ederek bizleri irşad edip gösterdin.

Türk Dil Kurumu, On bir Yıl içinde kendisine gösterilen iki devlet reisinin Kurumu-

luk ve kuruyucuklarından istifade etmesini bildi ve bize dilimizin en güzel meyvalarını tatdır-maya başladı.

Bunu henüz Osmanlı Devletinin duyüş ve düşüncesile hareket edenler belki söyle veya böyle deyip, göstermege çalışabilirler. Fakat (Müsbet ilim) diyen Sef'in sözile cevap verelim: Dil Kurumunun yaptığı işler müsbet olarak meydana dandır. Bunları burada uzun uzadıye saymaya bile bu derginin sahifeleri müsait olmadığı için yalnız Türk Dil Kurumu Genel Şekreterinin 26 Eylül 1943 de radyoda yaptığı konuşmada verdiği kitap isimlerini göstermek istiyoruz. Her halde bu kadarı da kâfidir.

Lise Edebiyat Öğretmeni
BEHÇET ALTIN

HalKevi Haberleri

Birinci Umumî Müfettiş Sayın Abidin Özmen 9 Temmuz 1943 de şehrimizden ayrılarak Trakya Umumî Müfettişliği vazifelerine hareket etmişlerdir. Yeni Birinci Umumî Müfettişimiz Sayın Bay Avni Dogan 12 Temmuz 943 Günü muhterem eşleriyle birlikte Diyarbakır teşrif buyurmuş ve İstasyonda merasimle karşılanmışlardır. Sayın Avni Dogan İstasyondan doğru Umumî Müfettişlik dairelerine gelerek İase durumu üzerinde alakadarlardan izahat almışlardır.

Sayın Birinci Umumî Müfettişimiz Avni Dogan 14/7/943 Günü Halkevimize buyurmuşlar ve İdare heyeti arkadaşlarımızla görüşmüşlerdir. Halkevi Reşimiz Dr. Bedri Noyan'nın Ev Faaliyetleri hakkındaki izahatından memun kalmışlardır.

19 Temmuz 943 günü Diyarbakır'a gelen Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü Profesörlerinden bir grup bir müddet şehrimizde kalmışlardır. 22 Temmuz 1943 günü akşamı Halkevimizde Parazitoloji Profesörü Haşan Şükrü Oytun tarafından (Mazbahalar, bunların sağlık ve bula-

şık hastalıklar savaşı bakımından ehemmiyetleri) konulu bir konferans; 23 Temmuz 1943 akşamı Fizyoloji Profesörü Bedri Toktay tarafından (Alelumum gıdaların Hayvan neslinin İslahındaki Rolü) konulu bir Konferans ve 2 Ağustos 1943 günü Profesör Ömer Tarman tarafından (Ziraatta kuraklıkla nasıl savaşırız ?) mevzulu bir konferans vermiştir. Konferanslar Evimiz bahçesinde çok kalabalık bir dinleyici kütlesi huzurunda verilmiş ve büyük bir alaka ile dinlenmiştir.

20 Temmuz 943 Montrö muahedesinin yildönümü münasebetile arkadaşlarımızdan Şevket Beysanoglu tarafından bir konferans verilmiştir.

23 Temmuz 1943 Hatay'ın İlhakı günü dolayisile evimizde tören yapılmıştır.

24 Temmuz 1943 Lozan Zaferinin Yıldönümü Halkevimizde Fevkalâde törenle kutlanmış, Halkevi Reşimiz Dr. Bedri Noyan tara-

dan açık dille verilen Konferans büyük bir alaka ile dinlenmiştir. Halkevimizin Radyo - fonik tesisatı ile Belediye meydanında ve şehrin diğer toplantı yerlerindeki vatandaşlarımızın da dinlenmesi mümkün olmuştur. Gece Halkevimiz bahçesinde müzik ve Millî oyunlar oynanarak neş'e içinde geçmiştir.

Agustos'un Birinci, Sekizinci, On Beşinci, Yürmi ikinci, ve Yürmi dokuzuncu Pazar günleri akşamları Halkevimizde Diyarbakır Halk müzik eserlerinden mürekkep konserler vermiştir. Bu Konserleri dinlemek için gelen vatandaşlar Halkevimiz bahçesinde cadde boyunca dışarı tasmakta ve yüzlerce vatandaş ayakta konserlerimizi dinlemekte idiler. Radyo-fonik tesisatımızdan şehrin muhtelif mahallerinde de konserlerimizi dinlemek imkânı temin edilmiştir.

17 Agustos 943 günü Halkevimiz Reisi Dr. Bedri Noyan, Halkevi Köycülük komitesi azaları ve Doktor Muharrem Hekimoğlu Beş Pınar Köyüne gitmişlerdir. Köyde hastalara bakılmış ve bu Hususta bir Rapor tanzim edilerek genel Sekreterliğe ve Birinci Umumî Müfettişlik makamına yollanmıştır.

30 Agustos 1943 Zafer bayramı Evimizde törenle kutlanmıştır. Halkevi reisimiz tarafından söylenen bir hitabeden sonra Öğretmen Ahmet Bilgen tarafından bir konuşma yapılmış, Lise'li Okurlar tarafından Kahramanlık ve Vatan Şiirleri okunmuştur. Gece eğlencelerle geçirilmiştir.

9 Eylül 1943 Günü C.H. Partisinin Yürmi Birinci Yıldönümü kutlanmış ve Halkevimizde bu münasebetle bir Tören yapılmış Halkevi Reisimiz Dr. Bedri Noyan tarafından bir konferans verilmiştir.

12 Eylül 943 Günü akşamı Halkevi Avcuları tarafından büyük salonunda iki yüz kişilik bir Ziyafet verilmiş ve Avcularla Şehrimizin tanınmış aileleri bir araya toplanarak eğlenceli bir gece geçirmişlerdir.

26 Eylül 1943 Günü DilBayramı kutlanmış, Halk Müzik parçaları ve Halk Şairlerinden Öz Türkçe Şiir'ler okunmuştur.

9 Birinci 1943 günü akşamı halkevimizin büyük salonunda halk müzik cemiyeti arkadaşlarımız tarafından Diyarbakır halk müzik eserlerinden mürekkep bir konser verilmiştir. Konserden evvel Halkevimiz temsil komitesi üyeleri (Kanon adamı) piyesini oynamışlardır.

Konseri mütea Diyarbakır Millî oyunları oynanmış ve bu geceyi büyük bir zevkle geçiren Diyarbakırlılar, gençleri çok alkışlamışlardır.

Bu geceyi Sayın birinci umumi müfettişimiz B. Avni Doğan ve eşleri Bn. M. Doğan ile şehrimizde bulunan Diyarbakır meb'usları sayın BB. Osman Ocak, Seref Ulug, General Kâzım, Kemal Sedele ve Rüstü şereflendirmişlerdir.

Gençlerimiz Cumhuriyetimizin Yürmüncü yıl dönümü için tören ve müsamerelerine şimdiden hazırlanmaktadırlar.

www.arsivakurdi.org